

הגולן: היסטוריה, גיאוגרפיה, מסחר וטיירות

A map of Israel and the occupied territories. The map shows the Mediterranean Sea to the west, the Red Sea to the south, and the Sinai Peninsula to the southwest. Key locations marked include Haifa, Tel Aviv, Jaffa, Jerusalem, Gaza, Beer Sheva, Eilat, and the Gulf of Eilat. Neighboring countries are Lebanon, Syria, Jordan, and Saudi Arabia. The Suez Canal is shown separating Egypt from Israel. A legend indicates that light blue areas represent 'Israeli territory before Six Day War' and yellow areas represent 'Under Israeli control after Six Day War'. A scale bar shows 0 to 40 km and 0 to 40 mi.

רמת הגולן

היסטוריה,
גיאוגרפיה, ומה
שביניהם

רמת הגולן היא **רמה** שטוחה השוכנת בין **נהר הירמוק** מדרום ו**הר החרמון** מצפון, ממזרח ל**כנרת** ול**עמק החולה**. ברמת הגולן עובר **קו הפרדת הכוחות** בין **ישראל** ל**סוריה**. שטח הרמה הוא כ-1,800 **קילומטרים** רבועים, מהם כ-1,200 קמ"ר בשליטת ישראל. מבחינה **גאוגרפית** הרמה נתחמת על ידי נפילה של 600 **מטר** אל שפת **הכנרת** ו**נהר הירדן** במערב, נהר ה**ירמוק** בדרום, והר ה**חרמון** בצפון. במזרח גובל הגולן ב**חורן**, אף כי הגבול הגאוגרפי אינו ברור, כיוון ש**מישור הבזלת** ממשיכים עד לעומק סוריה.

השם 'גולן' מופיע לראשונה בכתובים ב**ספר דברים**, שם זהו שמה של **עיר** בתחום **שבט מנשה** באזור **הבשן**: "ואת גולן בבשן למנשי" (**ד', מג**). עיר זו שימשה כ**עיר מקלט** ייתכן ששימוש זה הוא שהקנה לה את השם גולן, מלשון "**גולה**" או "גלות" (**בערבית** 'ג'וואל' (جَوْل) הוא עובר אורח או נודד). גם בערבית מכונה הרמה בשם דומה: אל-ג'ולאן (جولان) החלק שבשליטת ישראל ברמת הגולן נכבש על ידי מידי סוריה ב**מלחמת ששת הימים** והוחל עליו ה**חוק** הישראלי ב-**1981** בחקיקת **חוק רמת הגולן** (יש המכנים זאת "**סיפוח**").

רמת הגולן - היסטוריה

ונוס מבְּרִיכַת רָם: (233,000-800,000 לפנה"ס)

המימצא העתיק ביותר של
דמות אנושית הקיים בתיעוד
הארכאולוגי.

התיישבות אנושית התקיימה ברמת הגולן כבר לפני מאות אלפי שנה. ממצא ידוע מתקופה זו הוא [ונוס מברכת רם](#), שנחשב לממצא העתיק ביותר של דמות אנושית הקיים בתיעוד הארכאולוגי.

[הצלמית](#) גולפה מאבן [סקוריה](#) אדומה, אורכה 3.5 ס"מ וייתכן כי שמשה למטרות סמליות או [דתיות](#). הצלמית תוארכה לתקופה שבין 233,000 לפנה"ס ל-800,000 לפנה"ס, תיארוך שהסתמך על המקום שבו נתגלתה, בין שתי שכבות של בזלת. עם זאת, התחתונה משתי השכבות קדומה לממצאי האתר והתיארוך ההגיוני הוא זה הקרוב לשכבת הבזלת העליונה המכונה "בזלת כרמים". כנראה שהיא נוצרה בידי הציידים-לקטים מה**מין הומו ארקטוס**, מאבותיו האבולוציוניים של ה**אדם**. נמצאה ב-1981.

רמת הגולן - היסטוריה

•דולמן – "שולחן אבן"

מבנה מגליתי מתקופת האבן.

בגולן יש מאות דולמנים.

•גלגל רפאים – קומפלקס

אבני בזלת בן 4000-5000 בקוטר 150 מטר.

דולמן הינו מבנה מגליתי, כלומר בנוי מאבנים גדולות, שמקורו לרוב ב**תקופת האבן החדשה**, שבמהלכה התחוללה המהפכה הנאוליתית.

הדולמנים עשויים ממספר אבנים גדולות (מגליתיות) הערוכים ב**מבנה**, (לעתים מבנה פשוט של שתי אבנים מאונכות שעליהן אבן ראשה מאוזנת, ולעתים מבנים מורכבים בהרבה) ובמקורם היו מכוסים באבנים נוספות או באדמה, אשר שימשו כתא קבורה. אלו התפזרו עם השנים, ונותר רק המבנה המגליתי.

פירוש השם דולמן הוא "שולחן אבן" ("דול" = שולחן, "מן" = אבן בשפה ה**ברטונית** העתיקה). ב**ארץ ישראל** מספר רב של דולמנים, ובמיוחד מצויים מאות דולמנים ב**רמת הגולן**. שדה שבו כ-700 דולמנים נמצא ליד העיר העתיקה גמלא ודולמנים רבים מצויים ליד ובתוך קיבוץ שמיר. אחד הדולמנים המוכרים ביותר ב**ישראל** הוא זה שנמצא במרכז גלגל רפאים שב**רמת הגולן**.

גלגל רפאים - האתר בנוי כקומפלקס העשוי מיותר מארבעים ושניים אלף אבני בזלת המסודרות במעגלים. במרכז האתר בנוי תל אבנים בגובה של כ-5-6 מטרים, המוקף מספר שכבות מעגליות של מצבורי אבנים. חלקן יוצרות מעגל מושלם וחלקן פתוחות. היקפה של החומה החיצונית ביותר קרוב לחצי קילומטר וקוטרה הוא יותר מ-150 מטרים. ככל הנראה נבנה גלגל רפאים לקראת סוף התקופה הכלקוליתית בארץ ישראל וחוקרים מעריכים שגילו בסביבות 4,000-5,000 שנים.

ישנן השערות שונות אודות הייעוד והמטרה לשמה נבנה האתר, החל מ**לוח שנה** קדום המבוסס על השמש ועד קבר או אתר פולחן. ב**עברית** נקרא האתר "גלגל רפאים" משום שעל פי המקרא היו תושביו הקדמונים של אזור הבשן - הגולן המודרני, שבו שוכן האתר, עם של ענקים שכינויים המקראי היה "רפאים". בשל כך, לדעת אנשים דתיים מסוימים, נוצר המקום על ידי ענקים, ומהווה הוכחה לפעולתם של ענקים באזור. מקורו של המונח "גילגל" או "גלגל" הוא הצורה המעגלית של האתר.

רמת הגולן - היסטוריה

התישבות יהודית בגולן:

- על פי התנ"ך: בימי יהושע.
- במאה הראשונה לפנה"ס:
- המלך החשמונאי אלכסנדר
- ינאי כבש את הגולן ויישב
- את העיר **גמלא** ביהודים.
- (גמלא – גמל)

המלך [החשמונאי אלכסנדר ינאי](#) כבש את הגולן במאה הראשונה לפנה"ס ויישב את העיר [גמלא](#) ביהודים. בתקופה זו הוקמו יישובים רבים בגולן וצפיפות האוכלוסייה גדלה

רמת הגולן - גמלא

- מוזכרת בתלמוד כאחת מהערים מוקפות חומה מתקופת כיבוש הארץ על ידי יהושע בן נון.
- שנת 66: יוסף בן מתתיהו מורה לבצר את גמלא כמעוזו הראשי בגולן.

שיבת ציון היא חזרתם של **יהודים מגלות בבל לארץ ישראל** בעקבות **הצהרת כורש**, החל **בשנת 538 לפנה"ס**.

החשמונאים היו שושלת מלוכה יהודית ששלטה בארץ ישראל במאה ה-2 לפנה"ס עד המאה הראשונה לפנה"ס. לאורך מרבית התקופה הזו הייתה יהודה ממלכה עצמאית בה שלט שליט חשמונאי. לאחר נפילת מלכי בית חשמונאי לא קמה עוד ישות יהודית עצמאית בארץ ישראל, למעט תקופות קצרות בימי **המרד הגדול ומרד בר כוכבא**, וזאת עד לקוממיות **מדינת ישראל במאה העשרים**, כאלפיים שנה לאחר נפילת בית חשמונאי. החשמונאים הוכחדו עד האחרון שבהם בידי **הורדוס**. **המרד הגדול**, בשנים **66 – 73/74**, היה הראשון מבין שלוש **מרידות** גדולות שמרד **העם היהודי** נגד **האימפריה הרומית**. המרד נכשל כישלון חרוץ, ומנהיגיו נהרגו או נלקחו **בשבוי**. **הגליל** ו**ירושלים** חרבו, מאות אלפי יהודים נהרגו, נפלו בשבי, **הוגלו** או נמכרו ל**עבדות**, ומרכזו הרוחני והדתי של העם היהודי, **בית המקדש**, חרב.

יוספוס פלביוס כאשר הוקמה ממשלת המרד בתקופת **המרד הגדול**, הוחלט למנות את יוסף המתון שזה עתה שב מרומא למפקד **הגליל**. בעת ההתקפה הרומאית היה בן מתתיהו ביודפת, ופיקד עליה לאורך המצור שנמשך 47 ימים. לאחר נפילת יודפת בשנת 67, יוסף ועשרות מאנשיו ברחו למערה. כאשר התגלו על ידי הרומאים, אנשיו שלא רצו ליפול בשבי הרומי, בחרו ל**התאבד** בדקירה והטילו פור ביניהם הקובע את סדר הריגתם (שיטה שנודעה לאחר מכן כ**כעייית יוספוס**). בן מתתיהו נשאר האחרון מבין המגנים ביחד עם לוחם נוסף, ושניהם החליטו שלא להתאבד ולמסור את עצמם לרומאים על מנת להציל את חייהם. בשל אקט זה והעברת נאמנותו למצביאים הרומאים, רבים ראו בו בוגד בעמו.

רמת הגולן - גמלא

- שנת 66: יוסף בן מתתיהו מורה לבצר את גמלא כמעוז הראשי בגולן.
- שנת 67: שתי התקפות רומיות על העיר. בשניה, הרומאים פרצו את חומת העיר, 4,000 תושבים נהרגו ועוד 5,000 קפצו מהצוק אל מותם.

יוסף בן מתתיהו מתאר את [הטופוגרפיה](#) של העיר, התלויה על צלע [הר](#) תלולה ואליה מוביל רק שביל אחד (גם כיום). העיר בנויה על גבעה המוקפת מדרונות תלולים משלושה עברים, ומצד צפון מזרח היא מבוצרת בחומה שבנה יוסף.

הקרב על גמלא: בשנת [67](#). הרומאים הרעישו את חומת העיר [באיל ברזל](#) והחלו לדחוק את מגני העיר היהודים מעלה, אולם בשלב מסוים כוח החלוץ ניתק מן הכוח המרכזי. היהודים כיתרו את הרומאים, ודחקו אותם אל [הגגות](#) (שבשל תלילות העיר היו צמודים לקרקע). הגגות קרסו תחתיהם, ו**חייילים** רומיים רבים מצאו את מותם. [יוסף בן מתתיהו](#) המנהיג הצליח להימלט מן העיר. בניסיון השני לכיבוש העיר הצליחו הרומאים למוטט את מגדל השמירה בעיר ולהשתלט על העיר הנצורה. ארבעת אלפים מתושבי העיר נטבחו, בעוד חמשת אלפים בחרו לקפוץ אל מותם מראש הצוק של העיר ([מלחמות היהודים](#) ד' 83-1). בסך הכול נהרגו בעיר 9,000 נפש, מתושבי גמלא ותושבי [הכפרים](#) הסמוכים שמצאו בה מחסה מפני הכוחות הרומאים הקרבים.

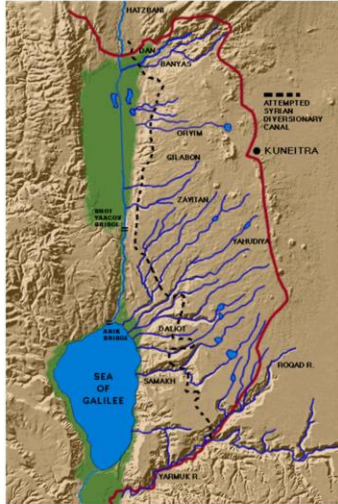
אנו נתקלים בגמלא בכלי נשק חדש שהגיע לעולם: **הבליסטרא** – יורה קליעי אבן. הטווח של כלי נשק זה הוא כ- 200-250 מטר. שרידי הנשק נמצאים כ-30 מטר לפני החומה. נמצאו 2,000 אבני קלע, 1,600 ראשי חיצים.

קאטאפולטה – טכנולוגיה שיוורה למרחוק חיצים כבדים.

רמת הגולן - היסטוריה

- המאה ה-7: השתלטות הערבים על האיזור
- עד אמצע המאה ה-19: שבטים בדווים
- בצפון הרמה: יישובים דרוזים וצ'רקסים
- סוף המאה ה-19: 4 נסיונות יהודים ליישוב הגולן, כולם נכשלו
- 1923: הגולן חלק מהמנדט הצרפתי בסוריה

בימי המשנה והתלמוד היו באזור יישובים יהודיים רבים, אולם עד [המאה ה-10](#) נעלמו כולם והאזור התרוקן יחסית מתושביו היהודים. במאה השביעית התחולל באזור דרום רמת הגולן [קרב הירמור](#), הקרב המכריע בין [האימפריה הביזנטית](#) לבין [האימפריה המוסלמית](#). קרב זה נחשב אחד המכריעים בהיסטוריה^[2], ובעקבותיו השתלטו הערבים על האזור. מתחילת [השלטון העות'מאני](#) ועד לאמצע [המאה ה-19](#) היה הגולן אזור ספר בו התגורר מעט תושבי קבע והשולטים בפועל היו שבטים [בדווים](#). בצפון רמת הגולן הוקמו יישובים [דרוזים](#) (הקיימים עד היום).

רמת הגולן

ברמת הגולן נחלים רבים,
המספקים כשליש ממי
הכנרת.

"פה קבור הכלב" לדבר על משבר המים באזור המזרח התיכון

רמת הגולן – המלחמה על המים

• שנות ה-60: ישראל מקימה את המוביל הארצי, סוריה מנסה לסכל את התוכנית על ידי הטיית מקורות הירדן.
• ישראל תוקפת את קטעי התעלה שהסורים בונים.
• הרעיון הסורי נכשל וננטש.

הקו המקווקו: תוואי ההטייה – ניסיון סורי משנות ה-60 להטיית מקורות הירדן

בעקבות הקמת המוביל הארצי, שהוביל מים מהכנרת למרכז ישראל ודרומה, ב-1964 פתחה סוריה (בברכת שאר ארצות ערב) בניסיון לסכל את מפעל המים הישראלי על ידי הטיית מקורות הירדן - נחל דן, בניאס וחצבאני, ולהעבירם בתעלה מזרחית לכנרת (על גבי השלוחות המערביות של הגולן) אל הירמון והירדן. בעקבות זאת החלה המלחמה על המים. כדי להכשיל את מפעל ההטייה הסורי ניצלה ישראל תקריות-ירי סוריות על-מנת לתקוף את מקימי התעלות הסוריות.

מתוך אטלס כרטא: ב – 13 בינואר 1964 הגיעה ועידת פיסגה של מנהיגי מדינות ערב למסקנה כי אין ביכולתם להשמיד את מדינת ישראל במלחמה חזיתית, ועל כן הגו רעיון מבריק שיביא לחיסולה של המדינה הציונית ללא מלחמה: יטו את מקורות הירדן אל מחוץ לשטחה. התכנית הייתה לכאורה טיפישית ביותר: הקמתה של תעלה יקרה, שלא נועדה להביא תועלת לאיש, אולם היה בה כדי לגרום נזק כבד ביותר לישראל, וזה היה הצידוק שלה בעיני יוזמיה. על ההתנגדות הצבאית הצפויה של ישראל התכוונו הערבים להתגבר במשותף, תוך כינון מפקדה מאוחדת, אולם בסופו של דבר נותרה סוריה לבדה במערכה.

התכנית התבססה על הטיית מי מעינות החצבאני והבניאס לתעלה שתתחיל במערבו של החרמון ברום 340 מ', תעבור בתחתית צלעות החרמון, במרחק 2 ק"מ מגדר קיבוץ דן, ותמשיך בשיפוע מתון לאורך כל הגולן דרומה עד שתביא את המים לאגם באפיק הירמון. מאגם זה עמדו להזרים את המים בתעלה מזרחית לירדן, מחוץ להישג ידה של ישראל.

מעינות הדרן שהיו בשטח המפורז בריבונות ישראלית "ניצלו" מהמזימה בגלל קירבת הקיבוץ אליהם. **הזרמת המים בתעלה היתה גורעת שליש עד חצי ממי המוביל הארצי.**

העבודות להכשרת התוואי לתעלת ההטייה הסורית נמשכו לסרוגין בעיקר בשנים 1964 – 1966. ישראל הפגיזה בטנקים את בציוד המכני שעסק בעבודות ההטייה. הסורים, בתגובה, פתחו בפעולות ההכשרה בקטעים דרומיים בהם הגולן רחוק מגבול ישראל. כאשר "ברחו" הסורים מטווח הטנקים הפעילה ישראל מטוסים. **התקרית החמורה ביותר היתה ערב מלחמת ששת הימים כאשר ישראל הפילה 6 מיגים סורים שחדרו לישראל בתגובה לפעילות חיל האוויר הישראלי. מעמדה הבינלאומי של ישראל הגביל את תגובותיה לאמצעים המוגדרים כ"תקריות", מבלי לחרוג לפעילויות המוגדרות כ"מלחמה".**

מתוך אורך כולל מתוכנן של 73 ק"מ הספיקו הסורים להכשיר תוואי באורך של 38 ק"מ, ואת התעלה עצמה חפרו והשלימו רק לאורך של פחות משני ק"מ. תוואי התעלה שהכינו הסורים, הידוע בכינוי "תוואי ההטייה הסורית", נותר כצלקת בנוף וכמצבה וזכר לתכנית ההטייה הערבית.

רמת הגולן – 1967 עד היום

• לאחר הפגזות על יישובי הגליל, נכבש הגולן על ידי צה"ל בשני ימי לחימה.

• 128,000 אזרחים סורים ברחו לסוריה, כפריהם נהרסו.

• היישוב הישראלי הראשון בגולן –

מרום גולן, הוקם ב-14 ביולי 1967.

• 1981 – "חוק רמת הגולן", למעשה

סיפוח הגולן למדינת ישראל.

בתי את בוכה או צוקת

<http://www.youtube.com/watch?v=8HCS-Xqw9XA>

במהלך מלחמת ששת הימים הפגזו הסורים את יישובי עמק החולה וראש פינה, וטנקים סוריים אף ניסו להתקדם לעבר קיבוץ דן. למרות זאת, לא הייתה כוונה ל**ממשלת ישראל** לכבוש את רמת הגולן. ^[דרוש מקור] רק בימיה האחרונים של המלחמה, לאחר שהתרכזו מספיק כוחות בגזרה, ובעקבות לחץ של משלחת יישובי הצפון, ^[דרוש מקור] הוחלט לכבוש את רמת הגולן ולשים קץ לאיום ההפגזות על יישובי עמק החולה.

ב-9 ביוני, לאחר תום הקרבות בחזית המצרית ובחזית הירדנית, תקף חיל האוויר הישראלי את הרמה במתקפה אווירית מרוכזת ומתמדת. במקביל הופעלו שבע חטיבות, בפיקודו של אלוף פיקוד הצפון, דוד אלעזר. ההתקפה התרכזת בגזרת ה**בניאס** וצפון רמת הגולן, שם היה השיפוע בעלייה לרמה מתון יחסית, וכוחות השריון יכלו לעלות לרמה ולהתקדם כמעט עד מחצית הדרך ל**קונייטרה**. קרב ידוע במתקפה זו היה ב**תל פאחר**. בדרום הרמה תקפו כוחות רגלים וצנחנים, את המוצבים הסורים והשיגו גם הם התקדמות לא מעטה. במהלך הלילה הרחיב צה"ל את הטריז דרומה, עד לאזור גשר בנות יעקב. בבוקר יום שבת, **10 ביוני**, פרצו כוחות שריון וחיל רגלים מזרחה תחת סיוע אווירי, והצליחו להגיע, בצפון רמת הגולן, אל מעלה ה**חרמון** ואל קונייטרה, ובדרום רמת הגולן אל צומת רפיד. **ב-10 ביוני בשעה 14:00 נפסקו הקרבות ברמת הגולן ונסתיימה למעשה הלחימה.**

בשטח שנכבש על ידי ישראל התגוררו כ-128,000 אזרחים סורים – כרבע מהם התגוררו בעיר קוניטרה, והשאר גרו ב-222 יישובים אחרים. לאחר הניצחון הישראלי כ-115,000 עד 122,000 מהאזרחים הסוריים עזבו את הרמה ועברו לשטח סוריה; מרבית הכפרים הסוריים נהרסו לאחר מכן.¹

היישובים הישראליים הראשונים בגולן הוקמו על רקע אידאולוגי וביטחוני. היישוב הראשון –

מרום גולן הוקם כבר חודש לאחר המלחמה, ב-14 ביולי 1967

חוק רמת הגולן, שהתקבל ב-14 בדצמבר 1981, ביטל את הממשל הצבאי והחיל על הגולן את החוק הישראלי ולמעשה סיפח אותה למדינה, על אף שנזכר מלהשתמש במילה "סיפוח" לשם כך. בעקבות חוק זה, התאפשר לכל התושבים הדרוזיים בגולן להפוך לאזרחים

ישראליים, במידה והם רוצים בכך. תושבים שסירבו להתאזרח קיבלו מעמד תושב בישראל. רק מעטים מהם בחרו לקבל אזרחות ישראלית. סיפוח הגולן אינו מוכר על ידי הקהילה הבינלאומית, ומועצת הביטחון של האו"ם אף קיבלה החלטה הקוראת לביטולו וקובעת כי אין לו תוקף בינלאומי.

רמת הגולן

• 1974: כוחות של

הא"ם מוצבים לאורך קו הפרדת הכוחות.
 • השקט נשמר בדרך כלל.
 • סוריה דורשת את החזרת כל הגולן כתנאי מוקדם להסכם שלום.
 • כל ראשי הממשלה האחרונים של ישראל הביעו נכונות להחזיר את רוב שטחי הגולן לסוריה.
 • יש ויכוח ציבורי סוער בישראל על החזרת הגולן.
 • בחודש נובמבר 2010, אישרה הכנסת את חוק משאל העם, שלפיו כל נסיגה משטח ריבוני של מדינת ישראל תחייב קיום משאל עם ורוב של 61 חברי כנסת.

1973 – מלחמת יום כיפור היו קרבות נגד סוריה, הסורים לא הצליחו לכבוש מחדש את הגולן. מאז 1974 מוצבים לאורך קו הפרדת הכוחות כוחות שמירת שלום של האו"ם, הממונים על שמירת השקט באזור; ואכן באזור נשמר שקט מאז מלחמת יום הכיפורים (למעט עימותים בשטח לבנון, תקיפה של מחנה אימונים של הג'יהאד האיסלאמי בעומק סוריה על ידי מטוסים ישראליים והפצצת הכור הגרעיני הסורי ב-2007). כחלק מדיונים להשגת הסכם שלום דורשים הסורים החזרה של כל שטח רמת הגולן שנכבש ב-1967

בישראל עצמה יש חילוקי דעות בעניין רמת הגולן. בישיבת הממשלה ב-8 בספטמבר 1994 הבהיר רבין כי אין התחייבות ישראלית לנסיגה, אולם לפי כמה דיווחים, ^[4] הייתה התחייבות סודית של רבין בפני הממשל האמריקני לסגת מרמת הגולן אם יתמלאו התנאים הביטחוניים שהציב. התחייבות זו כונתה "פיקדון רבין".

שמעון פרס, שנכנס לתפקיד ראש הממשלה לאחר רצח רבין, קיים (לפי עדותו של אהוד ברק) שיחות עם הסורים על אותו בסיס. ^[5] לגבי עמדתו של ראש הממשלה שאחריו, בנימין נתניהו מהליכוד, קיימים דיווחים סותרים, לטענת נתניהו במשא ומתן החשאי שניהל דרך מקורבו רון לאודר, הוא הצליח להשיג את הסכמת הסורים לשמירת כתף החרמון בידי ישראל. ^[6]

ראש הממשלה הבא, אהוד ברק, הביע נכונות לסגת לקו הגבול הבינלאומי, תוך הותרת רצועה צרה בשפתה המזרחית של הכנרת, שתמורתה יוענק לסורים שטח אחר. לפי הצעתו, לסורים תינתן גישה מוגבלת למי הכנרת והם יוכלו לשאוב מעט ממי האגם. ^[7] נראה כי בתקופת כהונתו של אריאל שרון כראש הממשלה לא התקיימו דיונים משמעותיים עם סוריה, בין היתר בשל פרוץ אינתיפאדת אל-אקצה וחילופי השלטון בדמשק. על פי דיווח בידיעות אחרונות, אהוד אולמרט, במסרים חשאיים לבשאר אל-אסד מטעמו, הביע גם הוא נכונות לנסיגה מלאה מן הגולן. ^[8] לכל אורך שנות המשא והמתן החשאי והגלוי עם הסורים התנהל ויכוח ציבורי סוער בשאלת הנסיגה מרמת הגולן. אפשר לומר כי ההתנגדות בציבור לנסיגה מרמת הגולן גדולה יותר מההתנגדות לנסיגה משטחים אחרים שנכבשו במהלך מלחמת ששת הימים.

רמת הגולן – דמוגרפיה

- בחלק הישראלי חיים כ-41,000 תושבים, רובם יהודים ודרוזים.
- הדרוזים בגולן יכולים לקבל אזרחות ישראלית. רובם לא רוצים אותה.
- בחלק הסורי חיים כ-80,000 תושבים

נכון ל-2009, חיים בחלק הישראלי של הרמה כ-41 אלף איש: כ-18.5 אלף יהודים, כ-20 אלף דרוזים והשאר עלאוויים.^[12] בחלק הסורי, במחוז קוניטרה, מתגוררים כ-80 אלף תושבים.^[13]

החל משנת 1981 רשאים הדרוזים ברמת הגולן לקבל אזרחות ישראלית; אולם רק מעטים מהם – 677 איש מגיל 18 ומעלה במרשם האוכלוסין של 2006 – ניצלו את האפשרות, והשאר מוגדרים כתושבי קבע בישראל. בקרב אלו אשר קיבלו אזרחות ישראלית הייתה בשנת 2006 השתתפות מועטה בבחירות, ומעט פחות מ-35% הגיעו להצביע בקלפיות באזורי מגוריהם, הממוקמות ביישובים יהודיים סמוכים, לעומת 63.5% הצבעה בכלל האוכלוסייה הישראלית.

רמת הגולן – כלכלה

תעשייה, חקלאות ותיירות.

- ענבי היין מהגולן- 21% מענף היין הישראלי ו-38% מייצוא היין

- בשר בקר- 40% מהשוק הישראלי
- תפוחי עץ- 30% מהשוק הישראלי
- דובדבן- 50% מהשוק הישראלי
- תפוח אדמה- 32% מהשוק הישראלי
- ביצים- 28% מהשוק הישראלי

רמת הגולן – כלכלה

<http://www.youtube.com/watch?v=wxq7O4LiuxE>

קוויאר בקיבוץ דן:

<http://www.youtube.com/watch?v=wxq7O4LiuxE>

נחשב – is considered
 מעדן – a delicacy
 אניני טעם – refined foodies
 יוצר, להיות מיוצר – to be produced
 עיקר – most
 חדקן – sturgeon
 הים הכספי – The Caspian sea
 דייג – fishing
 זיהום – pollution
 לחלוטין – לגמרי
 בעקבות – following
 מייצאת, לייצא – to export
 תוצאה – result
 רבייה – reproduction
 שלב – stage
 הפקה – production
 תורמים, לתרום – to contribute
 נהל – stream
 קבועה – constant
 מעלות – degrees
 מוחלפים, להיות מוחלף – to be changed
 הפשרת שלגים – snow melting
 מבנה – structure
 תכולות – contents
 לזום, לזיז – to initiate
 השתלב, להשתלב – to integrate
 ענף המדגה – the fishery branch
 בחיתוליו, חיתול – diaper
 גאווה – pride
 פורל – trout
 השלמות – complementary
 משובח – מצויין
 זן – type, variety
 מופק – is produced

קוויאר נחשב מעדן לעשירים ולאניני טעם ולרבים מאתנו הוא סמל של סטטוס ושל עושר. עד כה יוצר עיקר הקוויאר על ידי רוסיה ואיראן מדגי ה"חדקן הרוסי" המצוי בים הכספי. בגלל דייג יתר וזיהום הופסק כמעט לחלוטין הדייג מהים הכספי. בעקבות כך החליטו שמונה חברי קיבוץ דן לגדל דגי חדקן בבריכות הדגים. הם הקימו חברה בשם "קוויאר הגליל" המייצאת קוויאר לכל העולם.

[ד"ר אבשלום הורוביץ, ביולוג של "קוויאר הגליל"]:
 "הפידבק שאנחנו מקבלים מהלקוחות שלנו הוא שהקוויאר שלנו הוא הטוב בעולם. הייחוד שלו הוא באיכותו, והסיבה לאיכות היא תוצאה של כמה וכמה דברים. זה מתחיל מהסלקציה של הדגים המתאימים לרבייה ולייצור הדגים, זה ממשיך בבחירה הנכונה של הדגות בשלב ההכנה של הפקת הקוויאר, והפרוצדורה עצמה של הפקת הקוויאר עצמו. כל הדברים האלה ביחד תורמים לאיכות".

דגי החדקן גדלים במים נקיים במיוחד המגיעים מנחל הדן שטמפרטורת המים שלו קבועה במשך כל השנה ועומדת על 15 מעלות. בנוסף, המים מוחלפים פעמיים ביום כדי לשמר את האיכות.

[ד"ר אבשלום הורוביץ, ביולוג של "קוויאר הגליל"]:
 "איכות המים שאנחנו מקבלים מנחל הדן שזה מי הפשרת השלגים של הר החרמון, מים נקיים ואיכותיים ביותר במזרח התיכון, זוהי הסיבה שהדגים האלה חיים בה זזה משפיע גם על איכות הקוויאר, גם על בריאות הדגים, גם על מבנה הגוף שלהם, והמינרלים או התכולות שיש בסופו של דבר בקוויאר עצמו".

יגאל בן צבי, מנכ"ל חברת "קוויאר הגליל" שיזם את הפרויקט, מספר איך הכול התחיל. הוא למד חקלאות לפני 34 שנים, השתלב בקיבוץ בענף המדגה שהיה אז בחיתוליו, ועיקר גאוותם הייתה דגי הפורל שכמו החדקן גדלים במים נקיים במיוחד.

[יגאל בן צבי, מנכ"ל "קוויאר הגליל"]:
 "תוך כדי גידול הפורלים חיפשנו השלמות לדג הפורל, בעיקר דגים שיתאימו לייצוא ואז עלינו על דג החדקן או הסטרג'ן, שמצאנו שהוא מתאים למטרה הזאת".

הקוויאר הישראלי נחשב מהמשובחים בעולם ושפים רבים שמחים להגיש במסעדה שלהם את הקוויאר הישראלי. וההפתעה – הדייגים בקיבוץ דן, מייצאים עכשיו את החדקן הרוסי, הזן שהובא לישראל, ואת הקוויאר המופק ממנו - חזרה לרוסים.

משווקים, לשווק – to market
קרח – ice

יוזמה – initiative
מעוף – vision, imagination

זינוק – a jump, sprint
שחלות – ovaries
צייד – hunting
פרוע – wild, uncontrolled

מזון – אוכל

זוכים לטעום – get to taste
מדי פעם – once in a while
מתפלצת, להתפלץ – to be appalled, shocked
מקמצת, לקמץ – to skimp
דוגמית – sample

[יגאל בן צבי, מנכ"ל קוויאר הגליל]:

אנחנו בעצם גם את הדגים משווקים חזרה לרוסיה ואת הקוויאר לכל העולם.... כן, אנחנו שולחים קרח לאסקימוסים..."

שמונה אנשים עם יוזמה ומעוף מצליחים היום, לאחר עשרים שנה של עבודה קשה, לייצא לעולם קוויאר מהטובים בעולם.

והסיבה לזינוק במחירים היא שכיום אסור לדוג ברוסיה דגי חדקן, מהם מופקות ביצי הזהב (המוצאות מהשחלות של הנקבות). לאחר שנים ארוכות של צייד פרוע - לא חוקי ברובו - בים הכספי, דגי החדקן כמעט נעלמו לחלוטין, ולכן נאסר שם הדיג.

לאחרונה הוצג הקוויאר כחול לבן ב"פודקס", תערוכת המזון הגדולה ביפן למזון גורמה. סמדר אשכנזי, מנהלת השיווק של קוויאר הגליל, מספרת שהיפנים נפלו מהרגליים כשגילו שיש דבר כזה, קוויאר ישראלי.

על השאלה אם גם חברי הקיבוץ זוכים לטעום מהקוויאר מדי פעם, אשכנזי מתפלצת, "השתגעת? אני מקמצת על כל דוגמית".

בבקשה לענות על השאלות:

1. למה אין יותר דגי חדקן בים הכספי?
2. למה קיבוץ דן הוא מקום טוב לגידול דג החדקן?
3. מה המשמעות של המשפט: "כן, אנחנו שולחים קרח לאסקימוסים..."?

בבקשה לבקר באתרי החברה

<http://caviar.co.il/index.html>

<http://karatcaviar.com>

4. באיזה שפות האתר מופעל?
5. כמה עולה קופסה של 500 גרם קוויאר שחור?
6. אילו מוצרים נוספים מוכרת החברה?

צימרים בצפון הארץ

קיימים בארץ אלפים, אם לא עשרות אלפים של צימרים ובתי אירוח שונים. תופעת הצימרים הולכת ותופסת תאוצה בשנים האחרונות. יותר ויותר תיירים ישראלים מאבדים את האמון והאהבה בשירותים המיושנים שמציעים בתי המלון ואכסניות הנוער השונות.

יותר ויותר תיירים ישראלים מבקשים לקבל שירות אחר, אישי יותר, ולבלות את החופשה שלהם בתנאים אותנטיים וטבעיים יותר, תנאים שבתי המלון ואכסניות הנוער השונות מתקשים לספק.

הצימרים, שהם במהותם חדרי אירוח אישיים, אינטימיים, המנוהלים על ידי אנשים פרטיים המלאים באהבה אמיתית לתחום האירוח והנתינה, מעניקים לתייר הישראלי חוויה אידיאלית ואיכותית, חוויה שונה, אותה הוא ביקש לעצמו במשך שנים ארוכות.

בעשור האחרון תופעת הצימרים הפכה לחגיגה של ממש, אלפי אנשים יוצאים מדי שנה לחופשת צימרים בצפון הארץ. כל אירוע הוא סיבה מספיק טובה לארוז מזוודה, לנסוע להרגע, להתפנק, לשוחח ולאכול טוב. אם רציתם חופשה משפחתית, לוקחים את הילדים ונוסעים לצפון. אם ברצונכם בחופשה רומנטית, מפתיעים את בת הזוג ונוסעים לצפון. בעלי הצימרים שגילו את הפוטנציאל הכלכלי בעסק זה, החלו בהקמת בקתות, מערות, בתי אבן, מקוריים להפליא והכול על מנת לענות על הצורך שגדל כל הזמן.

זמן חלום, צימרים באמירים בגליל.

צימרים בצפון, הם למעשה תופעה עם הסטוריה ארוכת שנים. הצימרים הראשונים הוקמו עוד לפני כעשרים שנים, במושב אמירים. בזמנו, נקראו הצימרים הראשונים בקתות ארוח, או בקתות נופש. הם הוקמו על-ידי תושבי אמירים בעידודם ובתמיכתם של הסוכנות היהודית ומשרד התיירות, כאפשרות חלופית לפרנסה, במקום אפשרויות חקלאיות שעמדו על הפרק באותה תקופה, כמו לולים או מטעים. הצפון הירוק, השונה כל-כך ומיוחד כל-כך בנוף ארצנו, היה מלכתחילה מקום מועדף להקמת הצימרים הראשונים, ונשאר כזה עד עצם היום הזה. צימרים בצפון, חוץ מהיותם מקומות ארוח לזוגות או למשפחות ברמה גבוהה, נטועים בנוף ובסביבה מיוחדת ויפה, הן מבחינה אקלימית והן מבחינת אוצרות הטבע התיירותיים המקיפים אותם. גורמים אלו, הופכים את הצימרים לאטרקטיבים לקהל הנופשים הגדול, שמבקר את האזור המדהים הזה, שבוע אחר שבוע, שנה אחרי שנה. הנופשים מגיעים לכאן לטעום מן הירוק-הירוק הזה, מן הנופים הנפלאים ומן האויר הצלול והנקי. לא רק הצימרים לבדם מהווים מקור משיכה לנופשים הרבים הפוקדים את הצפון: במשך השנים, התפתחה מסביב לצימרים, תעשייה משלימה עניפה ומגוונת של אטרקציות תיירותיות, ההופכות את חווית השהות בצימרים לשלמה יותר ומעניינת יותר. בין היתר, ניתן למנות מסעדות ממגוון קולינארי רחב ומגוון ביותר, מרכזי ספא וטיפולים הוליסטיים, טיולים בטבע ברגל או ברכבי שטח, ספורט אתגרי, ועוד. כך, בתוך תקופה קצרה יחסית, מיקם את עצמו הצפון הירוק, כיעד תיירותי מועדף על קהלים גדולים ומגוונים של נופשים, הבאים להנות בצימרים, אך גם להעשיר את חופשתם בשפע האטרקציות התיירותיות המוצעות להם כאן, המאפשרות להם להפוך חופשה רגילה, לחווית נופש מיוחדת במינה, צימרים בצפון, זמן חלום.

בתי אירוח guesthouses
תופעה phenomenon
תופסת תאוצה acquires acceleration
אמון trust
שירותים services

לספק to provide
מהות essence
תחום area
אירוח hospitality
מעניקים – נותנים
חוויה experience

לארוז to pack
להתפנק to be pampered
בעלי owners
בקתה, בקתות cabins
מערה, מערות caves

נופש vacation
תמיכה, תמיכה support
הסוכנות היהודית The Jewish Agency
משרד התיירות ministry of tourism
חלופית alternative
עמדו על הפרק were relevant
לולים chicken coops
מטעים orchards
נוף landscape
מועדף preferred
מבחינה from the aspect of
אוצר, אוצרות treasure
גורם, גורמים factors
קהל audience
מקור source
משיכה attraction
פוקדים – מבקרים
משלימה complementary
עניפה diverse
שהות stay
רכבי שטח SUVs
אתגרי challenging
יעד destination
להעשיר to enrich
שפע abundance
מוצעות offered

רחל המשוררת

המשוררת רחל (או בשמה המלא רחל בלובשטיין סלע, 1890-1931) היא אחת המשוררות המוכרות ביותר בשירה העברית החדשה. דגש מיוחד יש לשים לב להיותה משוררת, להבדיל ממשורר, שכן רחל הייתה אחת המשוררות הראשונות והבולטות ביותר בשירה העברית שנשלטה בזמנה בעיקר על ידי גברים כמו [חיים נחמן ביאליק](#), טשרניחובסקי, אצ"ג ועוד. נושא היותה משוררת הכותבת בעולם של גברים בא לידי ביטוי ניכר בשירתה של רחל.

נושא נוסף שבא לידי ביטוי בשירת רחל המשוררת הוא נושא ראשית הציונות והעלייה. רחל נולדה ברוסיה ועלתה לארץ בגיל 19 והצטרפה לקבוצת כנרת ולאחר מכן לקבוצת דגניה, מקומות שכיבו ברבים משיריה של רחל כמו למשל בשיר "ואולי לא היו הדברים". רחל נסעה לצרפת על מנת ללמוד אגרונומיה ועם שובה לארץ חלתה בשחפת ונאלצה לעזוב את קבוצת דגניה ולנדוד בין מקומות שונים בארץ מבלי למצוא מקום משלה, דבר שאף הוא בא לידי ביטוי בשירים שכתבה. חייה של רחל היו קשים ומלאי מכאוב, חוויות שבאות היטב לידי ביטוי בשיריה שנוטים להיות נוגים ומאוד סובייקטיביים ואישיים. פעמים רבות היא מבטאת געגועים לאהבתה נכזבת או לחלומות שנשללו ממנה, וכן יש בשירתה מרכיבים ארס-פואטיים המדברים על עצם כתיבת השירה ומסעה בתור משוררת המבקשת לבטא את עצמה.

כיום נחשבת רחל המשוררת לאחת המשוררות הבולטות של השירה העברית בראשיתה והשירה העברית הנשית בכלל והיא נכס צאן ברזל של הספרות העברית. כמו כן עסקה רחל בתרגום של שירה וספרות וכתבה שירים ברוסית שמוכרים הרבה פחות משיריה בעברית. הרבה משיריה של רחל הולחנו והפכו לשירים מוכרים המתקשרים לסוגת שירי "ארץ ישראל הישנה והטובה", אם כי שיריה מולחנים גם היום במגוון סגנונות. שיריה של רחל המשוררת תורגמו לשפות רבות אם כי היא פחות מוכרת מחוץ לגבולות ארץ ישראל. בשנת 2011 נבחר דיוקנה של רחל, יחד עם דיוקנאות משוררים אחרים, להופיע על שטר של מדינת ישראל.

אל ארצי

מילים: בחל לחן: דודי מור

לא שרתי לך ארצי,
ולא פארתי שמך
בעלילות גבורה
בשלל קרבות.
רק עץ יד' נטעו
חופי ירדן שוקטים
רק שביל כבשו רגלי
על פני שדות.

אכן דלה מאוד,
ידעתי זאת, האם,
אכן דלה מאוד
מנחת בתך
רק קול תרועת הגיל
ביום יגה האור,
רק בכי במסתרים
עלי ענייה.

<https://www.youtube.com/watch?v=MWnE1wfmLfA>

ואולי

מילים: בחל לחן: יהודה שרת

ואולי, לא היו הדברים מעולם
ואולי, מעולם לא השכמתי
עם שחר לגן,
לעבדו בזעת אפי.

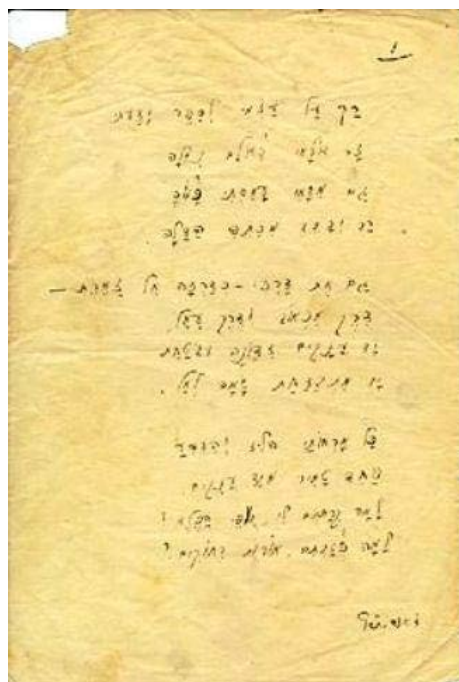
מעולם, בימים ארכים ויוקדים
(ארכים ויוקדים) של קציר
במרומי עגלה עמוסת אלמוות
לא נתתי קולי בשיר.

מעולם לא טהרתי
בתכלת שוקטה ובתם
של כנרת שלי הוי כנרת שלי
ההיית או חלמתי חלום?

https://www.youtube.com/watch?v=CblzJ_KtA10

רק על עצמי

מילים: רחל לחן: יוסי מוסטיק

רק על עצמי לספר ידעתי.
צר עולמי כעולם נמלה,
גם מסעי עמסתי כמוה
רב וכבד מקתפי הדלה.

גם את דרכי - כדרכה אל צמרת -
דרך מכאוב ודרך עמל,
יד ענקים זדונה ובוטחת,
יד מתבדחת שמה לאל.
כל אורחותי הליז והדמיע
פחד טמיר מיד ענקים.

למה קראתם לי, חופי הפלא?
למה קזבתם, אורות רחוקים?
למה קראתם לי, חופי הפלא?
למה קזבתם, אורות רחוקים?

<https://www.youtube.com/watch?v=8ixitSb9sJM>

כְּנֶרֶת – מאת רחל המשוררת לחן: נעמי שמר

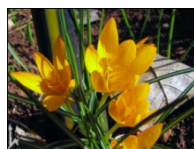
הושט, להושיט – to reach out
דממה – שקט
בטוח – secure
מצווים, לצוות – to command
בדידות – loneliness
קורנת – glowing
נמ, לנמ – לישון
צנה – chill
נושבת, לנשוב – to blow

דקל – palm tree
שפל – low
צמרת – treetop
סתור שער – having messy hair
גלש, לגלוש – to slide
משכשך, לשכשך – to wade

כרכ – השם הערבי של
התל ליד המושבה כנרת

כלנית – anemone
כתם – כתום
כרום – crocus

תכולה – כחולה
מרומ – שמיים

אורש, להורש – to become poor
שחוח – bent, hunched
משואות זרים – to be tempted, tried by
foreigners

לבגוד – to betray
סנד נעורים – youthful kindness, first love

שֶׁם הָרִי גוֹלָן, הוֹשֵׁט הַיָּד וְגַע בָּם! –

בְּדִמְמָה בּוֹטָחַת מְצוּיִם: עֶצֶר.

בְּבִידוּת קוֹרֶנֶת נֶם חֶרְמוֹן הַסָּבָא

וְצִנָּה נוֹשֶׁבֶת מִפְסָגֶת הַצָּחוּר.

שֶׁם עַל חוּף הַיָּם יֵשׁ דֶּקֶל שֶׁפֶל צִמְרָתוֹ,

סְתוּר שְׁעָר הַדֶּקֶל כְּתִינוּק שׁוֹבֵב,

שֶׁגִּלְשׁ לְמַטָּה וּבְמִי כְּנֶרֶת

מִשְׁכָּשֵׁד רְגֵלָיו.

מֵה יָרְבוּ פְּרָחִים בַּחֶרֶף עַל הַכָּרְפִּי,

דִּם הַכִּלְנִית וְכֶתֶם הַכָּרְכֶם,

יֵשׁ יָמִים – פִּי שָׁבַע אֶז יִרְק הַיָּרֵק,

פִּי שָׁבַעִים תִּכְלָה הַתִּכְלָת בְּמָרוֹם.

גַּם כִּי אָנֹרֶשׁ וְאַהֲלֵד שְׁחוּחַ,

וְהָיָה הַלֵּב לְמִשְׁוֹאוֹת זָרִים –

הָאוֹכֵל לְבָגֵד בָּד, הָאוֹכֵל לְשֹׁפֵחַ

חֶסֶד נְעוּרִים?

<https://www.youtube.com/watch?v=qiWRBJVZm-g>

עברית מודרנית לרמת הביניים – 130a

אוצר מילים: רמת הגולן חלק א'

high plain רמה

lake אגם

finding ממצא

image, character דמות

documentation תיעוד

to document לתעד

time period תקופה

stone אבן

to conquer לכבוש

fortress מבצר

to fortify לבצר

בבקשה לתרגם את המשפטים הבאים:

1. Fortresses are always made of stone.
2. They found an interesting finding in the lake and documented it.
3. Israel conquered the Golan Heights from Syria in 1967.
4. Is there any documentation of images from the Stone Age in this library?
5. They used stones to fortify the wall by the lake.

עברית מודרנית לרמת הביניים – 130a

אוצר מילים: רמת הגולן חלק ב'

stream נחל

river נהר

to lead, guide מוביל, להוביל

source מקור

to attack לתקוף

channel תעלה

to establish להקים

to found לייסד

condition תנאי

discussion, debate ויכוח

residents תושבים

citizenship אזרחות

industry תעשייה

agriculture חקלאות

tourism תיירות

economy כלכלה

בבקשה לתרגם את המשפטים הבאים:

1. All the streams lead to the sea and the sea is not full.
2. Sources of water are an important condition for strong agriculture.
3. The debate between the residents was about the importance of tourism and industry to the economy.
4. They attacked the channel that led to the river's source.
5. They established the leading company in the area of tourism.
6. He holds both an American and an Israeli citizenship.

בְּתִי אֶת בּוֹכָה או צוֹחֶקֶת

חוה אלברשטיין

מילים: יובב כץ
לחן: דוד קריבושי

artillery shell – פגז
to explode – להתפוצץ
to cover – לעטוף
bomb shelter – מקלט

loquat – שסק

monster – מפלצת
cannon – תותח
to threaten – לאיים

from now on – להבא

fear, horror – אימה

sunsets – שקיעות
sunrises – זריחות
כפליים – twice, doubly

to flow – לזרום
to wind – להתפתל
drunk – שיכור
to turn around – להסב
banks (of a river) – גדות

פָּגַז אַחֲרוֹן הַתְּפוּצֵץ וְשִׁתְקָה,
עֲטָפָה הַדְּמָמָה אֶת הָעֵמֶק.
יִלְדָה בְּגִדוֹת יָצָאָה מִמֶּקְלֵט,
וְאֵין בָּתִּים עוֹד בְּמִשְׁקָה.
אֲמָא, הִיָּה לָנוּ בֵּית יְרוּק
עִם אֲבָא וּבּוֹכָה וְשִׁסָּק.
הַבֵּית אֵינָנוּ, וְאֲבָא רְחוּק,
אִימִי אֶת בּוֹכָה או צוֹחֶקֶת.

הַבֵּיטִי לַמַּעֲלָה, בְּתִי, אֶל הַהָר,
הַהָר שֶׁהִיָּה כַּמְּפַלְצָת.
עוֹד יֵשׁ תּוֹתָחִים, יִלְדָתִי, עַל הַהָר,
אֶךְ הֵם מֵאִי־יָמִים עַל דְּמִשְׁקָה.

הַבֵּיטִי לַמַּעֲלָה, בְּתִי, לְגוֹלָן,
שֵׁם יֵשׁ חִיָּלִים, אֶךְ לַהֲבָא –
דְּגֵלִם בְּצִבְעֵים שֶׁל כָּחוֹל וְלָבָן,
בּוֹכָה וְצוֹחֶקֶת שֵׁם גַּם אֲבָא.
יִהְיֶה לָנוּ בֵּית יְרוּק, יִלְדָתִי,
עִם אֲבָא וּבּוֹכָה וְשִׁסָּק,
וְלֹא עוֹד אִימָה, יִלְדָתִי, יִלְדָתִי,
בְּתִי, אֶת בּוֹכָה או צוֹחֶקֶת.

שְׁקִיעוֹת בְּאֶדוֹם וְזָרִיחוֹת בְּזָהָב
פּוֹגְשׁוֹת בִּירוּק וּבְמִים.
וּבְלִי תּוֹתָחִים שֶׁל אוֹיֵב עַל הַהָר
יִורִיק עוֹד הָעֵמֶק כַּפְּלִיִּים.

זֶרֶם הִירְדָן, מִתְּפַתֵּל כְּשִׁיכּוֹר,
פְּרִיחָה אֶת הָעֵמֶק נוֹשֶׁקֶת.
וְאִישׁ לֹא יֹסֵב אֶת מִימָיו לְאַחֹר,
בְּתִי, אֶת בּוֹכָה או צוֹחֶקֶת.
זֶרֶם הִירְדָן, בֵּין גְּדוֹת יַעֲבוֹר,
פְּרִיחָה אֶת הָעֵמֶק נוֹשֶׁקֶת,
וְאִישׁ לֹא יֹסֵב אֶת מִימָיו לְאַחֹר,
בְּתִי, אֶת בּוֹכָה או צוֹחֶקֶת.
בְּתִי, אֶת בּוֹכָה או צוֹחֶקֶת.